

Södertörns högskola | Lärarutbildningen mot yngre åldrar, 210 hp  
Examensarbete, 15 hp | Utbildningsvetenskap avancerad nivå, 30hp |  
Vårterminen 2012

# Den rosaklädda, modiga prinsessan: En hjältinna på egna premisser

- En kvalitativ studie om hur barnförfattaren  
Per Gustavsson framställer kvinnligt genus i  
fyra av sina prins- och prinsessböcker

**Av: Olgha Gorgiz**

**Examinator: Petra Garbering**





## **Abstract**

Gender awareness is considered of absolute importance to Swedish school's and preschool's main mission – equal opportunities for all children. Gender portrayal in childrens literature is now one subject of vast study, since literature often carry underlying messages of the perception of male and female. With this in mind, the purpose of this thesis was to analyse, mainly through Maria Nikolajeva's scheme of gender ideal types, how the Swedish writer Per Gustavsson portrayed girls in four of his so called Prince- and princess books. Secondly, I examined if girls were portrayed differently in the two princess books in comparison to the two Prince books. At last, the study also investigated if and how Gustavssons four books showed any signs of gender awareness. The method used in the thesis is of a qualitative kind, and the method uses was that of a character analysis.

The main results showed that all four books mainly portrayed girls as brave, strong and intelligent. In many ways this went beyond that of a more traditional gender description. However, in the two Prince books, the female cleverness was used mainly to the aid of the prince; discussed as a minor loss of female independence. Furthermore, Gustavsson also used stereotype gender roles in his physical description of girls. The result therefore concluded that Gustavsson combined stereotype gender roles with more modern female gender portrayals, and that the books could be said to carry one less radical message of gender awareness.

Key words: children's literature, character analysis, gender, gender stereotypes, gender awareness, colour symbolises

Title: The princess in pink – a hero on her on terms: a qualitative study in how children's literature writer Per Gustavsson portrays the female gender in four of his Prince- and Princess books.

Period: Spring term 2012

Author: Olgha Gorgiz

# Innehållsförteckning

<b>1. INLEDNING .....</b>	<b>7</b>
1.1 BAKGRUND .....	8
<b>2. SYFTE.....</b>	<b>9</b>
2.1 FRÅGESTÄLLNINGAR .....	9
<b>3. VIKTIGA UTGÅNGSPUNKTER, DEFINITIONER OCH TIDIGARE FORSKNING .....</b>	<b>10</b>
3.1 SOCIALKONSTRUKTIVISM SOM UTGÅNGSPUNKT .....	10
3.2 FOKUS – BARNLITTERATUR .....	10
3.3 GENUS I BARNLITTERATUREN – TIDIGARE FORSKNING.....	11
<b>4. TEORETISK RAM.....</b>	<b>12</b>
4.1 GENUS .....	12
4.1.1 Genus i förhållande till barnlitteratur – en historik.....	13
4.2 KÖNSSTEREOTYPER .....	14
4.3 GENUSMEDVETENHET .....	15
4.3.1 Genusmedveten pedagogik – ett sätt att vara genusmedveten i praktiken .....	15
4.3.2 Modig men känslösam – flickan i den genusmedvetna boken .....	16
4.4 FÄRGSYMBOLIK .....	17
<b>5. METOD OCH MATERIAL .....</b>	<b>18</b>
5.1 PRESENTATION AV PER GUSTAVSSON.....	18
5.2 URVAL.....	18
5.3 PRESENTATION AV DET EMPIRISKA MATERIALET .....	19
5.3.1 En kort beskrivning av vardera bok i urvalet.....	19
5.4 PROCEDUR – EN KVALITATIV DATABEHANDLING VIA KARAKTÄRSANALYS .....	20
5.4.1 Karaktärsanalysens två delar: Beskrivning/ handling och miljö. ....	20
5.5 METODKRITIK OCH ANDRA STUDIEBEGRENSNINGAR .....	22
<b>6. RESULTAT OCH ANALYS .....</b>	<b>23</b>
6.1 GENERELLA DRAG I SAMTLIGA BÖCKER.....	23
6.1.1 Färgen rosa, prinsessans utseende och genusöverskridande handlingar/egenskaper.....	23
6.2 PRINS- OCH PRINSESSBÖCKERNA – EN MER DETALJERAD REDOVISNING.....	26
6.2.1 Så gör prinsessor (2003) – Fokuseringen på utseendet och det parallella modet.....	26
6.2.2 När prinsessor vaknar om natten (2009) – List, styrka och en parallell hjälpsamhet.....	27
6.2.3 När prinsar fångar drakar (2009): En modig prinsessa med en hjälpande hand .....	29
6.2.4 När prinsar blir förtrollade (2010) – Utseendefixeringen och självständigheten som gick förlorad .	31
<b>7. SLUTSATSER OCH SLUTDISKUSSION.....</b>	<b>32</b>

7.1 DEN MÅNGFACETTERADE KLÄNNINGSBÄRAREN: AKTIV, MODIG OCH ÖMSINT OMHÄNDERTAGANDE.....	32
7.2 GENUSMEDVETEN LIGHT – BEVARANDET AV GENUSTILLHÖRIGHET VIA DET FYSISKA UTSEENDET OCH PARALLELLA NORMBRYTANDE KÖNSSTEREOTYPER .....	33
7.3 SLUTDISKUSSION.....	34
<b>8. NY FORSKNING.....</b>	<b>36</b>
<b>9. KÄLLFÖRTECKNING.....</b>	<b>37</b>
<b>10. BILAGA .....</b>	<b>41</b>

# 1. Inledning

Tidigt på lärarutbildningen stötte jag på ett ämne som jag intresserade mig för. Detta ämne är barnlitteraturen. Barnlitteraturen har förklarligt nog sedan länge gått hand i hand med skolan, ofta på grund av att litteratur omfattas av ett moraliserande och bildande innehåll. Historiskt sett producerades barnlitteraturen tidigt i ett syfte att bilda barn – en funktion som faktiskt i hög grad lever vidare (Mouritsen 2002, s. 14-20). Barnböcker är för övrigt också något som inte enbart anses kunna bidra till barns utforskande av världen, utan även möjligheter till igenkänning, i till exempel barns olika livssituationer (Lindö, 2005). Här uppstod även ett personligt intresse för *vilka* fenomen som då egentligen kan tänkas förmedlas i barnböcker. Skribenterna Bender och Lach (Se Kåreland, 2005) menar här att böckernas formulering med betydelsen av kön och genus särskilt kan ha en stor betydelse för barns uppfattning om identitet och förståelse av världen. Davies menar att barn bland annat tidigt lär sig att upptäcka vilka positioner/roller som det är godkänt för de att inta som individer.

Vikten av att belysa genusrelaterade frågor har under den senare tiden ökat i vårt samhälle. Nu är det också en tydlig målsättning att det i skolan och förskolan skall finnas ett långsiktigt och kontinuerligt arbete för en likvärdig och jämlik skola. Skolan skall verka för jämställdhet, och ska främja kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter (Broman, 2006). Likväl i skollagen står det att skolan har en skyldighet att ge varje pojke och flicka möjligheter att utveckla alla sina färdigheter utan att hindras av traditionella könsroller. I Läroplanen för förskolan står det bland annat:

Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsroller och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller (Lpfö 98, sid. 4).

Med detta i åtanke kan det ur ett personligt perspektiv hävdas angeläget att söka djupare kunskap om just genusframställningar i barnlitteratur, något som därför är studiens övergripande syfte. Ur ett samhälleligt perspektiv kan det också hävdas att det är betydelsefullt för aktörer inom skola/förskola att kunna urskilja normer för genus i de

barnböcker man använder sig av i undervisningen. Det kan handla om att lära sig se underliggande mönster för att diskutera de böcker som barnen kanske själva lånar från skolbiblioteket, eller att reflektera över de böcker man väljer att läsa till en vilostund på förskolan.

## 1.1 Bakgrund

Redan på 60-talet började man ifrågasätta barnlitteraturens förmedling av genus; barnlitteraturförfattaren Lennart Hellsing satte tidigt ämnet i debatt. I boken *Tankar om barnlitteraturen* (1999) förklarar Hellsing att bokförlagen som producerar barnböcker inte medvetet ska göra skillnad på pojk- och flickböcker, utan att det ska finnas gemensamma böcker som båda könen vill läsa. Lena Kåreland (2005), som har forskat om genus i barnlitteratur, menar samma sak – hon menar att det handlar om att ge varje individ, oavsett kön, möjligheter till att prova på olika saker.

Kåreland upptäckte i en studie att det redan hos de yngsta barnen fanns föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Flickorna läste också gärna prinsessböcker och pojkarna helst böcker med hjältar som givet tema. Hon menar att det genast måste ske en förändring. Samtidigt menar hon att debatter som förts de senaste decennierna har påverkat barnlitteraturen: många författare har nu blivit så kallat genusmedvetna i sitt skrivande. I slutet av 1990-talet och under 2000-talet ville allt fler nämligen lyfta fram genusperspektivet i barnböckerna. Man sökte helt enkelt efter nya, modernare flick- och pojkbeskrivningar i barnböcker – den ”typiska” barnboks-flickan vartill exempel plötsligt inte längre eftertraktad (Österlund, se Andersson & Druker, 2008). Här kom begreppet *genusmedvetenhet* att bli intressant – ett begrepp som kan tolkas på fler än ett sätt. Oftast utgår det från två, mer övergripande perspektiv. Det första tolkningssättet innebär att i barnlitteratur ”vända” på könsrollerna (att t.ex. ”låna ut” typiskt manliga egenskaper till personer av kvinnligt kön) och den andra: ofta det rakt motsatta – man vänder här inte gärna på rollerna (eftersom man då ändå anses förstärka tanken om två väsensskilda och olika kön). Det handlar således mer om att helt och hållet försöka sudda ut gränser och normer för kön och genus (Kåreland, 2005).



Mitt övergripande syfte är, med genus i barnlitteratur i åtanke, att studera hur flickor framställs i fyra barnböcker. De fyra böcker som görs föremål för analys är ett urval av Per Gustavssons *Prins- och Prinsessböcker*. Anledningen att jag främst valde flickor som analysfokus är att det ansågs vara ett rimligt stort urval att på djupet hinna studera. Till sist ska det undersökas om böckerna kan anses vara genusmedvetna, och i så fall på vilket/vilka sätt.

## **2. Syfte**

Syftet med studien är att söka djupare kunskap om hur flickor framställs i fyra av Per Gustavssons *Prins- och prinsessböcker*. För det andra skall det också undersökas om och i så fall hur framställningarna av det kvinnliga könet skiljer sig något mellan de två prins- och de två prinsessböckerna. Till sist är syftet att undersöka om och i så fall hur de fyra böckerna kan sägas vara genusmedvetna. Genom att analysera såväl text som bild skall genusframställningen av det kvinnliga könet undersökas med hjälp av nedanstående frågeställningar:

### **2.1 Frågeställningar**

Hur framställs karaktärer av kvinnligt kön i Per Gustavssons prins- och prinsessböcker, med avseende på till exempel den fysiska kroppen, kläder, andra attribut, färgteman, beteende/handlingar?

Finns det några likheter/skillnader i denna framställning av kvinnligt mellan prins- och prinsessböckerna, och i så fall – vilka?

Kan Per Gustavssons barnböcker anses vara genusmedvetna, och i så fall – på vilka sätt?

### **3. Viktiga utgångspunkter, definitioner och tidigare forskning**

#### **3.1 Socialkonstruktivism som utgångspunkt**

Här skall en kortare genomgång av det teoretiska utgångsläget, socialkonstruktivism, redogöras för. Detta anses vara av vikt för att positionera studien i ett vetenskapligt perspektiv.

Enligt Nationalencyklopedin innebär socialkonstruktivism en:

“Samhällsvetenskaplig inriktning som hävdar att verkligheten eller aspekter av verkligheten är socialtkonstruerade, dvs. att de är produkter av mellan mänsklig interaktion och kollektivt handlande. Konstruktivismen är primärt ett kritiskt perspektiv som ifrågasätter sociala företeelsers naturlighet eller oundviklighet” (Nationalencyklopedin).

Socialkonstruktivismen hör till den postmoderna vetenskapsfilosofin, som i stort fokuserar kring begrepp som ofta tas för givet som naturliga, som till exempel kön. Inom denna vetenskapstradition kritiserar alltså begreppen som i viss mån konstruerade; det viss säga, vara en del av samhälleliga konstruktioner av olika slag (Thomassen 2007, s. 202-207).

Studiens fokus är att undersöka just *framställningar* av det kvinnliga könet, det vill säga kvinnligt genus. Svaleryd (2003) påpekar i boken *Genuspedagogik* att genus står för de sociala och kulturella förväntningarna på det biologiska könet, något som i sin tur sedan ofta uppfattas som just naturliga könsskillnader. Redan 1949 skrev även Simone de Beauvoir om hur hon ansåg att tankar om kön skapas i sociala sammanhang. Hon menade ”Man föds inte till kvinna, man blir det” (Beauvoir se Svaleryd 2003, s. 29).

#### **3.2 Fokus – Barnlitteratur**

Barnlitteratur kan förutom läromedel definieras som böcker framtagna specifikt för barn och unga (Nationalencyklopedin, 2010). Maria Nikolajeva, professor i litteraturvetenskap, menar mer specifikt att barnlitteratur är skriven, producerad och marknadsförd för barn mellan 0 och

18 år (Nikolajeva, 2004, s. 15). I *Bilderbokens pusselbitar*(2000) klargör Nikolajeva att barnlitteratur ofta består av två kommunikationsformer; verbala och visuella: såväl av illustrationer som text. Fridell(1978) skriver förklarande i *Bilden i barnboken* att bilderna nu har nått samma status som orden i rollen att förmedla känslor och annan information.

### 3.3 Genus i barnlitteraturen – tidigare forskning

Angered Eilard (2007) har i avhandlingen *Modern, svensk och jämställd* studerat framställningar av barn, deras familjer och dess närmaste omvärld i ett urval av grundskolans läsböcker. Eilards syfte var att utforska och synliggöra representationer av genus i av skolan använda läsböcker från 1962. Resultatet visade att pojkarna i samtliga böcker framställdes på traditionellt vis med avseende på till exempel beteende, då med vissa undantag som i den relativt moderna *Otto*-serien. Där framställdes faktiskt pojkarna som lite mer mjuka och känsligare. Även i *Vi läser, Trulle* och i *Mini*-böckerna fann Eilard att kvinnligt genus många gånger framställdes som starkt och initiativtagande. Paradoxalt nog fann hon likväl att flickornas utseende (i högre grad än pojkarnas) stod i mer fokus – då ofta med en negativ underton som insinuerade svaghet. Detta, menade Eilard, kunde alltså visa att normer för kvinnligt genus fortfarande levde vidare inom barnlitteraturen hon studerade.

Även Malin Sundberg (2010) har undersökt stereotypa könsroller i barnlitteratur. Sundberg har i uppsatsen *När prinsessor vaknar om natten – en studie om stereotypa roller i bilderböcker*, med hjälp av en semiotisk analysmodell, undersökt vilka genus normer som kunde urskiljas. Utgångspunkten var att resultatet sedan skulle jämföras med de normer och värderingar som föreskrivs i läroplanen för skolan. Sundbergs resultat uppvisade att det både förekom stereotypa framställningar samt figurer som skiljde sig ifrån normen. Det förekom bland annat att det manliga könet framställdes som känsligt och att flickor beskrevs som mer initiativtagande och ”stökiga”.

Till sist har även Matilda Olsson (2009) skrivit en uppsats om förmedlandet av genus och barns uppfattningar om pojkar och flickor inom barnlitteratur. Syftet var att belysa genusperspektivet i ett antal bilderböcker för förskolebarn samt att sätta detta i relation till några barns uppfattningar om pojkar och flickor; vad barnen ansåg vara typiskt för respektive

kön. Det visade det sig att böcker i många fall förmedlade stereotypa bilder av flickor och pojkar/kvinnor och män. Bland annat visade sig att pojkar oftare än flickor spelade huvudroller i böckerna – flickorna var oftast var passiva. Även i barnens uppfattningar om genus fann man skillnader. Barnen gav flertalet förslag på vad de ansåg vara var könstypiskt för flickor: kjol, klänning, rosa och lila var några exempel på det barnen tog upp. Det visade sig även att fenomen som traditionellt sett anses sammanhöra med pojkar, även var acceptabelt för flickor – men – inte vice versa. Hon drog således slutsatsen att det i sammanhanget ansågs vara mer legitimt för flickor att ta till sig det typiska pojkkaktiga än tvärtom.

## **4. Teoretisk ram**

I detta avsnitt redogörs för den teoretiska ram som är väsentlig för analysen av materialet. Då genus är ett centralt begrepp i studien anses det relevant med en tidig redogörelse. Samtliga begrepp som skall användas i analysen och därmed redogöras för i avsnittet är: genus, könsstereotyper, genusmedvetenhet och färgsymbolik.

### **4.1 Genus**

Människor föds inte som kvinnor eller män; de blir det. För att förstå hur detta går till är begreppet genus det viktigaste verktyg vi har. Begreppet har vuxit fram ur en kritik av att kvinnors och mäns livsvillkor annars förklarats med förenklande hänvisningar till kroppsliga skillnader. Istället för att fästa uppmärksamheten på det biologiska könet, har genus kommit att användas för att beskriva det sociala, kulturella och historiskt föränderliga i vad det är att vara kvinna eller man. Genom genus begreppet betonas att kvinnor och män inte är kvinnor och män av sig själva, utan blir det i relation till det samhälle de lever i och till den kultur de är en del av. Det är ett begrepp som belyser de sociala villkor som formar kvinnors och mäns möjligheter, och influerar deras handlingsmönster. Det framhåller betydelsen av de myter, metaforer och berättelser som skapar förväntningar på kvinnor och män, och som omger deras val med värderingar (Genusfokus.se blockcitat).

Fram till 1700-talet ansågs kvinnor och män vara ungefär två varianter av samma kön. Därefter skapades det tidigt en uppdelning i två väsensskilda och av naturen skapade kön, och därefter också vad som uppfattades som manligt och kvinnligt. Det är dock fortfarande än i dag inte alls ovanligt att man än i dag hävdar att kvinnan av naturen är bättre lämpad till att

vårda barn. Parallellt anses mannen ofta vara mer framåtskridande, oberoende och självständig, åter i relation till kvinnan, som oftare delges ett krav på anpassning och passivitet (Tallberg Broman, 2002).

Fram till 1980 hade ändå inte begreppet genus så stor spridning. Ordets roll var enbart att beteckna substantiv av olika slag. Men, därefter visade kvinnoforskare världen över framfötterna och stal ordet *gender* och dess betydelse från lingvistik. I engelskan har ordet *gender* två betydelser, den ena är slag/sort och den andra är kön (Hirdman, 2001). Feministisk forskning arbetar med att utveckla kunskap som har sin grund i kvinnors erfarenheter från det vardagliga livet samt att noga undersöka föreställningar och uppfattningar om kön som råder i samhället (Gannerud 2001). Dessutom är målet att bidra till förändring. Anledningen till varför man inom feministisk forskning tog beslag på begreppet *gender* från lingvistiska, var att framlägga bevis på att det bakom de ansett statistiska begreppen ”kvinna” och ”man” även dölde sig viss mått av fostran, tvång och underordning. Medan begreppet genus, som en förståelse för samhällsliga språkkonstruktioner, så välkomnades in i svenska språket började könsrollsbegreppet sakta men säkert att försvinna. Termen könsroll utvecklades av den amerikanske läkaren och psykoanalytikern Robert Stiller. Stiller forskade om människors upplevelser och tankar om det egna könet, och kom fram till att personers erfarenheter inte nödvändigtvis stämde överens med det faktiska, fysiska könet. Könsrollsbegreppet ansågs med genusbegreppets intågande allt mer otillräckligt, eftersom det inte kunde användas för att förklara maktstrukturer. En annan orsak till varför begreppet könsroll inte längre hade samma legitimitet var för att begreppet upplevdes ge intryck av att kön bara var en roll som människor kunde gå in och lämna när de vill (Hirdman, 2002).

#### **4.1.1 Genus i förhållande till barnlitteratur – en historik**

Genusperspektivet i barnlitteratur började diskuteras redan på 1960-talet. Feministerna satte ämnet under debatt och detta skedde samtidigt som könsrollsdebatten. Sociologen Rita Liljeström var en av de första som berörde diskussionen om traditionella könsroller i barnböcker. Liljeström ifrågasatte främst pekböcker och menade att de bidrog till att flickor och pojkar dirigerades in i olika roller. I böckerna skildes bland annat pojk- och flickaktiviteter åt. Dessutom var pekböckerna för pojkar oftast blåa och för flickor för det mesta rosa. I dessa böcker får flickorna titta på illustrationer av till exempel tallrikar, frukt och

kläder. I böcker riktade till pojkar fanns fler bilder på bilar, bussar och båtar. Liljeström fastslår:

På ett tidigt stadium riktar traditionens pekfinger flickors och pojkars uppmärksamhet mot olika ting. Henne mot hemmet, tryggheten, beroendet, den intima gruppen med personliga känslorelationer. Honom mot äventyret, initiativet, samhället med dess objektiva spelregler. Skilda livsmål byggs upp. Pojken strävar efter prestationen, yrket och bragden. Flickan vinner en position genom utseende och kärlek. Ytterst gäller det arbets- och yrkesfördelningen mellan könen i vårt samhälle (Liljeström se Kåreland 2005, sid. 113-114).

Kritiken ledde till att de typiska flick- och pojkböckerna övergavs för ungdomsboken, något som medvetet infördes som läsning för båda könen. Även den typiska pojkbilden förändrades. Gunilla Bergströms berömda barnböcker om *Alfons Åberg* är ett exempel på en sådan bok. Alfons pappa beskrivs i böckerna som en mjuk, fin och snäll pappa som ägnar mycket tid åt sitt barn, hem och hushållssysslor (ibid).

Eftersom jag utöver genus använder mig av begreppet könsstereotyper i analysen, känns det lämpligt att härmed beskriva Nikolajevas barnboksanalysschema som tydliggör begreppet.

## 4.2 Könsstereotyper

När man talar om könsstereotyper menar man att flickor, pojkar, män och kvinnor handlar utifrån gällande normer kring kön. Generellt sett så skiljer sig flick- och pojkegenskaper i barnlitteratur ofta mycket åt, oftast är de till och med raka motsatsen till varandra (Nikolajeva, 2004). I barnböcker är det oftare pojkar som har den ledande rollen; de beskrivs gärna som kraftfulla och modiga medan flickor får lite mer passiva roller (Andersson & Druker, 2008). Hourihan (1997) beskriver i boken *Deconstructing the hero* hur en typisk hjälte vanligtvis skildras i berättelser. Hon förklarar att det oftast är pojkar som får hjälteroller i en berättelse. Han framställs ofta som stark och orädd och han räddar gärna liv på prinsessor. Nikolajeva har i sin bok *Barnbokens byggklossar* utifrån dessa iakttagelser sammanställt ett schema med typiska flick- och pojkegenskaper som hon menar ofta förekommer i barnlitteratur:

---

Män/pojkar	Kvinnor/flickor
------------	-----------------

---

starka	vackra
våldsamma	aggressionshämmande
känslökalla, hårda	emotionella, milda
aggressiva	lydiga
tävlande	självuppoftande
rovgiriga	omtänksamma, omsorgsfulla
skyddande	sårbara
självständiga	beroende
aktiva	passiva
analyserande	syntetiserande
tänker kvantitativt	tänker kvalitativt
rationella	intuitiva

Här skall det klargöras att detta inte betyder att samtliga manliga och kvinnliga litterära personer går att dela upp i två skilda och i relation till varandra – motsatta – kategorier. Jag anser dock att schemat kan komma att underlätta analysen: att se eventuella underliggande budskap och mönster i föreställningar om genus. Det underlättar således att urskilja om och i så fall hur stereotyper framställs i de fyra analyserade barnböckerna.

### 4.3 Genusmedvetenhet

Begreppet genusmedvetenhet kan som nämntes inledningsvis tolkas på lite olika sätt. Då Per Gustavssons barnböcker skall undersökas ur ett medvetet genusmedvetenhetsperspektiv, anses själva begreppet behöva en tydligare genomgång.

#### 4.3.1 Genusmedveten pedagogik – ett sätt att vara genusmedveten i praktiken

I så kallad genusmedveten pedagogik strävar man efter jämställdhet mellan könen. Inom ett av perspektiven utgår man från tre övergripande punkter (Olofsson, 2007, sid. 57).

- *Vi ska tillhöra, inte ta ifrån*
- Vi skall möta barnen där de befinner sig
- Vi skall fokusera på det positiva och förstärka det

En av ovanstående punkter anses vara av relevans för studien (se kursivering). Tolkningen av Olofssons beskrivning av genusmedveten pedagogik går enligt min mening säkerligen att

applicera även i analysen av barnlitteratur. Barnförfattare som skriver genusmedvetna böcker kan säkerligen utgå från liknande tankar som i ”*Vi ska tillhöra, inte ta ifrån*”, för att ta ett exempel: till exempel skulle man kunna låta en pojke i en berättelse bryta mot mer ansett manliga egenskaper, utan att för den sakens skull helt och hållet underminera andra aspekter av det traditionellt ”manliga”. Det första sättet att se på genusmedvetenhet var enligt Kåreland att ”vända” på könsrollerna och den andra, mer om att helt och hållet försöka suddas ut gränser och normer för kön och genus (Kåreland, 2005). På detta sätt tolkas genusmedvetenhet kunna röra sig mellan, eller balansera, på en skala med två övergripande ytterligheter.

Kåreland (2005) har forskat kring genusrelaterade frågor och genomfört flertalet undersökningar på förskolor runt om i Sverige för att ta reda på hur medvetna och intresserade pedagoger är när det kommer till genusrelaterade frågor. I boken *Modig och stark* beskriver Kåreland utifrån sina undersökningar hur ett genusmedvetet arbetssätt kan se ut i praktiken. Hon berättar bland annat att det handlar om att behandla pojkar och tjejer på samma sätt; erbjuda dem samma möjligheter. Hon berättar även att det är viktigt att som pedagog ge varje barn olika valmöjligheter och ge alternativa bilder av hur flickor och pojkar kan vara.

#### **4.3.2 Modig men känslös – flickan i den genusmedvetna boken**

Under denna del redogör jag för hur en annan så kallad genusmedveten barnbok kan vara uppbyggd. Detta anses nämligen kunna underlätta förståelsen för applicerandet av begreppet genusmedvetenhet i litterära kontexter. Mia Österlund har analyserat barnförfattaren Pija Lindenbaums genusmedvetna böcker och här nedan kommer en kort recension av analysen.

Under slutet av 1990- och 2000-talen skapades en ny debatt om barnlitteraturen. Nya flickkaraktärer blev eftertraktade, då många upplevde att flickor enbart fick besitta passiva roller i berättelser. Högst på önskelistan kunde man hitta ett antal förändringar hos flickkaraktärerna. Aktiva, öppna och sällskapliga tjejer var tre av de egenskaper som efterfrågades mest hos flickorna. Mia Österlund menar att barnförfattaren Pija Lindenbaum är en av de ledande författarna inom detta ämne. Lindenbaum har försökt att svara på folks begäran om nya flickkaraktärer genom att skriva ”ovanliga” genusskildringar i sina barnböcker (Andersson & Druker, 2008). Flickorna i Lindenbaums barnböcker är oftast klädda i könsneutrala färger som exempelvis rött. De vanligaste beskrivningarna av flickorna i



Lindenbaums barnböcker är att de är modiga men även omhändertagande. Lindenbaum fokuserar således på att utforma en flickbild som är en blandning av egenskaper. Flickorna i böckerna får även vara aktiva och närvarande under hela handlingsförloppet. Karaktärerna kan alltså enligt Österlund vara flickaktiga och modiga samt pojkaktiga och passiva – detta då utan att för den delen helt och hållet behöva underminera andra sidor av det till det fysiska könets tillhörande traditionella genus (ibid).

#### 4.4 Färgsymbolik

För att analysera genusframställningarna skall jag bland annat även analysera färgerna i böckerna, detta då det hävdas att färger ofta bär på dolda, underliggande budskap. Jag kommer sålunda att söka efter färgsymboler och analysera dem utifrån dessa teorier.

Anette Hellman har skrivit en avhandling som heter *Kan Batman vara rosa*(2010). I denna avhandling undersöker hon hur kön skapas (bland yngre barn på förskolan) i sociala processer. Studien visar hur olika könsnormer och markörer blir en del av den kroppsliga könsidentiteten. I sitt resultat har hon bland annat redogjort för barns tankar kring färger. Studien visar att färger är den starkaste markören och som kan skilja ut kön. När barnen på skolan till exempel skulle leka valde de personerna utifrån färgerna på kläderna. Om en tjej hade på sig rosa så fick hon rollen som mamma. Ett annat exempel handlar om sagofiguren *Batman*. Batman fick inte vara rosa, eftersom han är en kille. Dessutom skilde man på leksaker, leksakerna kunde vara "tjejiga" om färgerna på dem var exempelvis rosa eller om leksakerna var blå tillhörde de killarna. På samma sätt såg barnen på leksakstidningars färgbakgrunder.

Fanny Ambjörnsson diskuterar i studien *Den rosa overallen*(2005) om genusfostran, modeller av jämställdhet och identitetspolitiska markörer. Bland annat så resonerar hon kring färgen rosa och dess traditionella starka markör för kvinnlig genustillhörighet. Eftersom den rosa färgen är en så stark markör har Ambjörnsson i sin bok kallat den för en nyckelsymbol, vilket betyder att den innehåller förtätade budskap om grundläggande samhälleliga värderingar. Ambjörnsson (2005) fann också i sin undersökning att föräldrar helst inte vill klä sina flickor i rosa kläder för att de ser färgen som något gammaldags och förtryckande men samtidigt ville

föräldrarna inte heller klä sina pojkar i rosa för att de inte ska framstå som flickor. Ambjörnsson tolkar det som att rosa färgen ger tecken på svaghet – något som i sin tur ofta anses vara mer naturligt sammanhörande med det kvinnliga könet.

## 5. Metod och material

I detta avsnittskall det redogöras för den metod som använts i studien, vilket material som har använts samt hur resultaten analyserades.

### 5.1 Presentation av Per Gustavsson

Per Gustavsson är en svensk illustratör och barnbokförfattare som specialiserar sig på genusmedvetna böcker ([jamstallt.se](http://jamstallt.se)). Gustavsson har gett ut ett antal titlar i serien *När prinsessor...* och *När prinsar...* Prinsessböckerna går enligt honom själv ofta i en rosa ton, men tanken är enligt Gustavsson inte att de ska framställas som ”gulliga” eller som typiska flickböcker. Gustavssons prinsessor anses till skillnad från andra prinsessor vara väldigt modiga och våga ta för sig. Per Gustavsson säger sig på detta sätt förena både det stereotypa och moderna, detta för att skapa nya värderingar och normer samt ett nytt perspektiv av prinsessor i barnlitteratur ([pergustavsson.se](http://pergustavsson.se)).

### 5.2 Urval

Studiens ämne och inriktning: kvinnliga genusframställningar i barnlitteratur, styrde till viss del urvalet. Valet av att analysera barnböcker skrivna av författaren Per Gustavsson föll sig naturligt då han själv anser sig specialisera sig på genusmedvetna böcker ([www.pergustavsson.se](http://www.pergustavsson.se)).

Innan man gör en bokanalys menar Nikolajeva även att man bör tänka på att välja rätt böcker; böcker som möjliggör utförliga svar på frågorna. Persongestaltningen ska inte vara minimal, utan karaktärerna får gärna vara mångsidiga. Dessutom är det viktigt att när man analyserar och jämför böcker att böckerna har liknande teman (Nikolajeva, 2000). Detta är något som verkade uppfyllas vid en första anblick av de fyra böckerna skrivna av Gustavsson.

## 5.3 Presentation av det empiriska materialet

Alla fyra utvalda barnböcker är utgivna av förlaget Natur och Kultur och är skrivna för barn i åldrarna 3-6 (Bokus.se). Barnböckerna har enligt Gustavsson några gemensamma egenskaper, de handlar prinsessor som är starka, orädda och modiga. De fyra analyserade boktitlarna är:

### **Prinsessböckerna**

-*Så gör prinsessor* (2003).

-*När prinsessor vaknar om natten* (2009)

### **Prinsböckerna**

-*När prinsar fångar drakar* (2009).

-*När prinsar blir förtrollade* (2010)

### 5.3.1 En kort beskrivning av vardera bok i urvalet

#### 5.3.1.1 Prinsessböckerna

1. *Så gör prinsessor*. Utgivningsår: 2003. Förlag: Natur och Kultur. Läseålder: 3-6 år.

Boken handlar om en liten prinsessa som beskrivs vara precis som alla andra prinsessor. Hon älskar och äger en hel del kläder, smycken och skor. Till skillnad från andra prinsessor får den här prinsessan möjlighet till en massa utmaningar. Hon fångas med drakar, räddar prinsar, räddar byar från rövare och inviger broar och båtar.

2. *När prinsessor vaknar om natten*. Utgivningsår: 2009. Förlag: Natur och Kultur. Läseålder: 3-6 år.

Boken handlar om en liten prinsessa som vaknar om natten av ett ljud som kommer från källaren. Prinsessan bestämmer sig för att undersöka vart det kommer ifrån. På vägen till källaren möter hon grodan, vaktmästaren, skelettet och spindeln som alla varnar henne för men som till slut vill hjälpa henne att överlista trollet nere i källaren.

#### 5.3.1.2 Prinsböckerna

3. *När prinsar fångar drakar*. Utgivningsår: 2009. Förlag: Natur och Kultur. Läseålder: 3-6.

Boken handlar om en prins som är på jakt efter en drake. Men prinsen kan inte fånga en drake utan en prinsessas hjälp. Prinsen och prinsessan misslyckas med att fånga drakar i skogen, istället tillfångatas dem. Nu måste de försöka ta sig ut drakarnas fångelse. Prinsessan är smart och kommer med bra idéer.

4. *När prinsar blir förtrollade*. Utgivningsår. 2010. Förlag: Natur och Kultur. Läseålder: 3-6. Boken handlar om en prins som är bekymrad över att han en dag kan bli förtrollad till groda eftersom detta hände med hans vän Leif en gång. För att klara sig undan förtrollningen börjar prinsen klä sig till en groda och bygga fällor, för då kan ingen komma in. Tillsammans med en vän ska prinsen försöka bryta grodförtrollning på kompisen Leif och om inte prinsessan kan hjälpa dem med detta?

#### **5.4 Procedur – en kvalitativ databehandling via karaktärsanalys**

Studien kommer att genomföras genom Nikolajevas så kallade karaktärsanalys. De fyra barnböckerna anses kunna bidra till en djupare förståelse och analys av materialet – för underliggande normer och så vidare – något som är främsta fokus inom ett kvalitativt forskningsförhållningssätt. Kvantitativa egenskaper hos materialet, till exempel att räkna och sammanställa olika slags siffervärden, är således inte lika intressant (Larsson & Rosén 2006, s. 10).

Inledningsvis visade vardera barnbok, genom karaktärsanalys och Nikolajevas schema kring stereotypa genusframställningar, på intressanta mönster i det empiriska materialet. Till en början analyserades var bok för sig, därefter sammanställdes resultaten och analyserades på nytt med de teoretiska nyckelbegreppen. Detta i sin tur sammanställdes och tematiserades hos vardera bok i urvalet.

##### **5.4.1 Karaktärsanalysens två delar: Beskrivning/ handling och miljö.**

I en berättelse används ett antal berättartekniska metoder för att skildra till exempel personer och handling. I karaktärsanalysen utgås det från två mer övergripande teman: *beskrivning/handling* (här ingår underkategorin *bilder*) och *miljö*. En av de vanligaste

berättarteknikerna är beskrivning. I *beskrivningen* studerar man bl.a. det yttre hos personen, och ställer frågor som:

- Hur ser personerna ut?
- Vad har de för kläder?
- Vad gör personerna?
- Vad har de för egenskaper?
- Hur rör sig personerna?

Kåreland (2005) har i bokanalyser bland annat studerat mäns och kvinnors agerande. Hon har främst studerat rörelseverb i barnböcker och menar att beskrivningar av rörelser hos karaktärer skiljer sig beroende på vilket kön den har. Till exempel fann hon att pojkar i traditionella barnböcker hade betydligt större aktionsradie än flickor. Hon fann även att pojkar i högre grad än flickor, *rusar* och *springer*; flickorna utförde istället handlingar på ett mer stillsamt sätt. Utifrån denna teori ska därför bland annat rörelseverben i böckerna studeras. Jag ska därför ta reda på hur flickan rör sig under händelsens förlopp; springer eller går de? Jag vill även ta reda på vad flickorna gör: läser, springer, skriver, syr eller snickrar de? För det andra: Visar de tecken på aggressivitet/passivitet, tävlingsinriktad? Till slut skall även utseendet och kläderna studeras; har de långt/kort hår, klänning/ kjol eller byxor?

*Bilder* spelar enligt Nikojaleva även en avgörande roll i karaktärsanalysen då de ofta har en central roll i berättelsen. Bland annat kan man ofta se, enbart genom att studera en bild, om personen i fråga är en pojke eller flicka. Genom bilderna kommer jag kunna studera flickornas kläder, utseenden, beteenden, handlingar och mycket annat. För att kunna ta reda på hur bild och text samarbetar, kan man utgå från några av nedanstående frågor; här ingår även en analys av personernas agerande:

- Hur används ord och bilder för de olika aspekterna i persongestaltningen, det vill säga, beskrivning och handlingar?
- Är huvudpersonens kön avgörande för handlingsförloppet?
- Använder konstnären överförtydligande visuella medel för att understryka personens kön?
- Motsvarar personens beteende/utseende den föreskrivna genusnormen?

*Miljöns* främsta funktion är att beskriva handlingens tid och plats. Men den kan även bidra till personskildringen. Exempelvis så kan personernas rumsliga tillvaro återge deras egenskaper. Därför anser jag att det är viktigt att formulera en fråga om miljön (Nikolajeva, 2000). Här kommer jag utifrån bland annat Kårelands teorier om genus studera var flickorna (i relation till pojkarna) befinner sig.

- I vilken miljö befinner sig personerna?

## **5.5 Metodkritik och andra studiebegränsningar**

Enligt Backman (2008, s. 32) står forskningen alltid i relation till mått av tolkning, även om man i forskningsrollen skall förhålla sig så objektiv som möjligt. Insikten i detta innebär att jag är medveten om att det i analysen alltid är tal om en subjektiv tolkning av materialet; hur bilderna förstås och vilka associationer de i sin tur genererar. Det betyder att resultatet givetvis står i relation till detta, men även i relation till de teorier som använts i analysen. Med detta i åtanke har bilderna i böckerna därför analyserats så objektivt som det var möjligt. Den djupare analysen som den kvalitativa metoden ändå föreskriver, medför enligt Larsen (2009, s. 24) därför ofta att resultatet inte är generaliserbart. Att resultatet därför inte går att generalisera, anses inte nödvändigtvis behöva vara ett problem, eftersom resultatet ändå kan medföra en större förståelse för synen på kvinnor och män samt underlätta andra analyser av genusframställningar.

Studiens validitet står enligt Larsen (2009 s. 40) i relation till att man undersöker det som man utgett sig för att undersöka. Validiteten anses i detta fall vara hög då jag i samtliga led under processens gång ställt mig frågande till vad som egentligen var studiens syfte. Reliabiliteten är också ett viktigt begrepp att reflektera över, då det beskriver det mått av tillförlitlighet och precision som föreskrivs i forskningskretsar. Det innebär till exempel en hög transparens och en hederlighet i själva analyserandet av resultatet. Det handlar till exempel om att även redovisa de resultat som kanske talar emot tidigare påstådda teser.

## **6. Resultat och analys**

I detta avsnitt skall de sammanställda resultaten och analysen av dessa nu redovisas. Resultatet och analysen av de två prinsess- respektive prinsböckerna kommer att redovisas separat efter en första beskrivning av mer generella teman i böckerna. Detta för att lättare kunna urskilja eventuella likheter och skillnader mellan de två ”kategorier” barnböcker som undersökts.

### **6.1 Generella drag i samtliga böcker**

#### **6.1.1 Färgen rosa, prinsessans utseende och genusöverskridande handlingar/egenskaper**

I alla fyra böcker bär prinsessan till största del rosa kläder, eller rättare sagt: kläder i olika slags rosa nyanser. Det finns väldigt få plagg med andra färger, som till exempel ljusblått och ljusgrönt. De utgör dock undantaget som bekräftar regeln. I samtliga böcker som analyserades är faktiskt den rosa färgen dominerande, den är emellertid om än mer dominerande i *Så gör prinsessor* och i prinsessböckerna generellt. Även prinsen och miljön återges ofta i rosa. Prinsessorerna bär sina klänningar under hela handlingen, även när de är på äventyr. Ett undantag är i just *Så gör prinsessor*, då hon spelar ishockey med ett gäng killar och har ishockeykläder (som också är rosa). Man kan här fråga sig varför inte prinsessan är klädd i samma ishockeykläder som resten av laget? Varför måste hon sticka ut med sin rosa ishockeydräkt; vad är syftet med att markera att hon är flicka? Utifrån teorierna om färgsymbolik kan färgen rosa då ha använts för att understryka just prinsessans kön, precis som Ambjörnsson (2005) också menar är mycket vanligt. Något som kan stödja den tesen är

till exempel det faktum att färgen rosa anses vara aningen mer förekommande i de två prinsessböckerna (vilket då kan bero på att just prinsessan har en mindre roll i de två prinsböckerna). Enligt Hellman kan just denna färgsymbolik vara en aspekt som barn använder sig av för att kunna avgöra könet på en karaktär. För att återigen dra paralleller till Ambjörnsson (2005), som menade att färgen rosa fungerar som en stark markör för kvinnlig genusstillhörighet, är det troligt att användningen av färgen rosa i båda kategorier böcker skall understryka kvinnligt genus. Å andra sidan är ofta allt rosafärgat, även i prinsböckerna, vilket i kontrast då går parallellt går emot en mer traditionell användning av färgen rosa. Det kan alltså också i bjärt kontrast vara så att Gustavssons prinsböcker, med användningen av den rosa färgen, visst är tänkt att appellera till pojkar: via just genusmedvetenhet. Kårelands definition av just begreppet genusmedvetenhet var dels att ibland ”låna” från det andra könets egenskaper; eller – som i det här fallet – en färg som länge sammankopplats till det kvinnliga könet. Genom att då blanda in den rosa färgen i flera kontexter, som rör båda könen, kan budskapet enligt min mening indirekt bli att färgen faktiskt passar båda könen. Prinsessorna är i både prins- och prinsessböckerna samtidigt modiga och starka personer, något som i sin tur kan tala mot Ambjörnssons (2005) uppfattning om att den rosa färgen bär på underliggande budskap om svaghet.

Om vi ser till prinsessans utseende i böckerna, ser prinsessan i alla fyra böcker mer eller mindre likadan ut. Hon illustreras som en liten och nätt flicka med kort, blond, rufsigt hår och ljusblåa ögon. Ansiktet är runt och näsan är spetsig. Läpparna är ritade med ett tunt streck. Öronen sticker rakt ut. I Nikolajevas (1998) sammanställda schema över könsstereotypa egenskaper hos flickor och pojkar, återfinner man bland flickegenskaperna egenskapen ”vacker” (troligtvis avses här att flickor vanligtvis i böcker (icke genusmedvetna) framställs som vackra. Prinsessorna i de analyserade böckerna anses på denna punkt tala mot Nikolajevas schema: prinsessan framställs enligt mig inte som det arketyppiska kvinnoidealet, som väl oftare föreskriver traditionellt vackra drag. Här är munnen målad med ett tunt streck, ögonen är nästan klotrunda och näsan är skarpt spetsig. Att inte illustrera flickor på traditionellt vis kan tolkas på olika sätt, en tolkning är att man vill få fram budskapet om att utseende inte ska spela så stor roll. En annan tolkning är att själva definitionen av begreppet vacker då kan förändras. Det kanske även är så att böckerna ska vara skrivna på ett



genusmedvetet sätt och syftet är kanske då att flickorna inte ska framstå som söta och vackra. De ska hellre vara neutrala i utseendet.

Som nyligen beskrivits är prinsessan i samtliga äventyrliga och modiga i både prins- och prinsessböckerna. I berättelserna möter hon mängder av farliga fenomen: troll, spindlar och skelett. Hon älskar äventyr, utmaningar och utför allt som oftast hjältedåd av olika slag. Hourihan (1997) beskrev hur en typisk hjälte vanligtvis skildras i berättelser. Hon förklarar att det oftast är pojkar som tilldelas hjälteroller; han framställs där som stark och orädd och han räddar gärna liv på prinsessor. I Gustavssons prins- och prinsessbarnböcker är det i kontrast till Hourihan (1997) prinsessan som spelar hjälte, hon är den som räddar livet på folk och räddar även vid flera tillfällen livet på prinsen. Prinsessan i fjärde boken, *När prinsar blir förtrollade*, är förvisso inte så äventyrlig, man får egentligen bara se lite av henne mot slutet av berättelsen. Däremot är alla andra prinsessorerna i högsta grad aktiva, och i de böckerna som enbart handlar om prinsessan själv är prinsessan aktiv hela tiden.

Sex kategorier manliga könsstereotyper (utifrån Nikojalevas 1998 schema) urskiljdes som särskilt förekommande i framställningen av det kvinnliga könet. Prinsessan framställs som stark, skyddande, självständig, aktiv, analyserande och rationell. Liljeström (2005) menade här att flickor och pojkar i ett tidigt skede dirigeras in i olika genusroller. På samma sätt som Broman förklarar hon att flickor blir tilldelade roller som mestadels handlar om att sköta hemmet och de beskrivs även som beroende av andra. Även Nikolajeva nämner detta i *Barnbokens byggklossar* där hon förklarar i sitt schema att pojkar oftast får rollen som den mer självständiga och oberoende personen och vice versa. I kontrast till Nikolajeva framställs det kvinnliga könet i dessa prins- och prinsessböcker då inte alls som beroende, snarare är det prinsen i prinsböckerna som är beroende av prinsessan. När prinsen behöver hjälp är det prinsessan han vänder sig till. Även i prinsessböckerna är prinsessorerna mycket självständiga och aktiv. Prinsessorerna ägnar sig inte heller åt hemmet, de är ute på äventyr istället. Det är inte heller prinsen som ägnar sig åt de tyngre arbeten i prinsböckerna, utan oftast är det prinsessan som assisterar och på rationell väg löser problem och kommer på kloka idéer. I det här fallet så går denna flickbeskrivning mot normen som enligt Kåreland (2005, s. 113f) föreskriver en kvinnlig vinnande position via utseende och kärlek (Kåreland, 2005, sid. 113-114). Det paradoxala är dock att prinsessan, när hon både beskyddande och omtänksamt

hjälpes andra, samtidigt kan föras in i fållan som den omhuldande, omhändertagande kvinnan – något som enligt Nikojaleva mycket riktigt oftast tillförs den kvinnliga könsstereotypen.

## **6.2 Prins- och prinsessböckerna – en mer detaljerad redovisning**

### **6.2.1 Så gör prinsessor (2003) – Fokuseringen på utseendet och det parallella modet**

I *Så gör prinsessor* får läsaren snabbt en detaljerad inblick av prinsessans rum: främst av prinsessans omfattande garderob med kläder, skor och smycken. I garderoben finns klänningar och kjolar i olika modeller, allt från glittriga klänningar till kulörta volangkjolar. Hon äger även ett brett urval av skor i olika modeller. Hon har klack-, trä-, gymnastik- och simskor; loafers, sandaler, kängor och flipflops. Hon har dessutom tiaror, ringar, armband och i örhängen i flera modeller. När prinsessan är ute på äventyr bär hon fortfarande sina rosa klänningar. Ett undantag är då hon ska spela ishockey med pojkarna, där har hon lämpliga ishockeykläder. Dock är som sagt hockeykläderna och den tillhörande hjälmen likväl rosa. Då hon fåktas med drakar bär hon även ett rosa svärd. Allt på bilden som prinsessan äger är rosa. Även prinsessans bord, stolar, mattor och alla andra möbler är rosa. Till med bron som hon inviger och båten som hon döper är rosa. Fågeln som flyger ovanför hennes huvud är rosa, de små husen i byn som hon räddar är rosa, bakom alla hus finns vackra kullar med granar och andra fina växter. Boken är också genomgående ljusst illustrerad. Grottan som hon räddar prinsen från är också rosa, prinsen själv är klädd i rosa och de gifter sig till sist på en ljusgrön kulle med rosa rosor och rosa slott i bakgrunden.

Själva berättelsen börjar med att prinsessan vaknar upp i sin rosa prinsessäng. Därefter får vi ta del av den överfyllda garderoben med prinsessklänningar, skor och smycken. Karaktärens garderob med prinsessklänningar röjer enligt min mening snabbt karaktärens kön. Liljeström (2005) menade att man i typiska flickböcker ofta inför illustrationer som anses sammanhånga med kvinnligt genus. Hon menade därför att man vanligare återfinner representationer på sådant som återfinns i den privata sfären; vanligtvis hemmet, och att man därför oftare finner bilder på sådant som representerar just det: till exempel tallrikar, fruktskålar och kläder. Pojkböcker däremot, menade Liljeström vanligtvis innehåller bilder på sådant som

sammankopplas med pojkars deltagande i ett samhällsliv: till exempel bilar, bussar och båtar. Liljeströms resonemang stämmer till viss del överens med den här boken, prinsessan i boken vaknar upp i hemmet och omges av sådant som påminner om det: vid sidan av sängen finns mycket riktigt ett fat med frukt och i rummet finns så klart den stora garderoben med klänningar. Å andra sidan är hon samtidigt i allra högsta grad ute och tar aktiv del i samhället, bland annat när hon inviger broar och båtar; här bryter alltså framställningarna av kvinnligt genus till viss del mot Liljeström (2005) funnit i studier av barnböcker.

Jag kunde inte finna specifika rörelseverb i texten som exempelvis *gå*, *springa*, eller *rusa*. Men, genom att analysera bilderna kunde jag ändå urskilja olika rörelser och ansiktsuttryck som enligt mig kan utkristallisera underliggande genusföreställningar. Prinsessan upplevs röra sig på ett väldigt modigt och starkt sätt när hon till exempel fäktas, tacklas eller överbemannar drakar. Hon backar till exempel nästan aldrig undan eller försöker värja sig mot de faror hon möter. Utifrån sitt kroppsspråk upplevs hon ha bra självförtroende: hon står ofta med en stolt, atletisk kroppshållning; med benen axelbrett isär och med händerna avslappnat på höften. Utifrån Kårelands (2005) beskrivning av rörelseverb knutna till kvinnligt och manligt, konstateras det kvinnliga könet här sammanfalla med mer typiskt manliga rörelsemönster.

Bilderna har den dominerande rollen i alla fyra berättelser, de tar nästan upp hela sidor och många gånger är det dem som beskriver handlingar och personbeskrivningen. Många verb uttrycks inte i texten utan nästan bara på bild, som exempelvis att hon bär upp en pokal, att hon räcker ut tungan och tar i med händerna då hon inviger broar, eller blinkar till med ögat då hon är klar med sin hårborstning och så vidare. Genom att bara studera bilderna kan man alltså se hur känslor uttrycks, man kan studera bland annat flickans glädje, stolthet, lycka, men framför allt; mod. Utifrån Hourihans (1997) tes i *Deconstructing the hero* förefaller den kvinnliga genusframställningen i prinsessböckerna således omfattas av andra könsstereotyper, eftersom Hourihan oftast funnit att pojkar tilldelas hjälteroller. I Gustavssons böcker är det prinsessan som omvänt framställs som stark och orädd och *honoräddar* gärna liv på *prinsarna*.

### **6.2.2 När prinsessor vaknar om natten (2009) – List, styrka och en parallell hjälpsamhet**

I *När prinsessor vaknar om natten* har prinsessan liknande kläder som i första prinsessboken: rosa svärd, rosa bälte och en tiara. Dessutom har hon denna gång en blå mantel hängandes på

ryggen. Även i denna bok upplevs prinsessan besitta ett stort mod: hon bestämmer sig – detta då trots idoga varningar från hennes vänner grodan, skelettet, spindeln och vaktmästaren – för att möta ett stort, farligt, troll som hon vet gömmer sig i källaren. Hon vaknar mitt i natten av konstiga ljud, ställer sig kavat upp på sängen med svärdet i handen och bestämmer sig för att ta reda på vart ljudet kommer ifrån. Hon rör sig smidigt nerför den branta källartrappan. Hon tar därefter upp sitt svärd för att bryta isär stenblocken som blockerar hennes väg in till trollet (man kan se på bilden att hon verkligen tar i ända från tårna då hon bänder loss stenblocket).

Även miljön vittnar om prinsessans mod, eftersom den uppfattas som aningen mer skrämmande än i den första prinsessboken. Det är mörka källare, skelett som vandrar runt, spindlar, spindelnät, troll med mera. Det finns både mörka bilder, den miljön ska föreställas som mer skrämmande men det finns ljusa (oftast rosa) bilder där miljön återspeglar lite mer glädje.

Om vi återigen ser till Nikojalevas könsstereotypschema, så utstrålar prinsessan i kontrast även härstyrka och vitalitet: hon rör sig nästan väldigt modigt genom hela handlingen, förutom när hon för allra första gången ska möta trollet. Där ser man i prinsessans ansikte att hon känner rädsla och tvivel och dessutom börjar hon plötsligt att röra sig på ett väldigt osäkert sätt, kroppshållningen går förlorad; bröstet sjunker ihop – något som dessutom bekräftas av bildtexten: *Även prinsessor blir rädda ibland*. Här delges man kort en bild av en mer sårbar prinsessa – men – den mening kan dock omfattas av en tvetydig innebörd, något som står i relation till själva bildtextformuleringen: dels indikerar den att prinsessor *oftast inte* blir rädda, men att de *kan* bli det – och det självklara modet är som sagt något som utifrån Andersson & Druker (2008) vanligen sammankopplas med hjälteroller och manligt genus. Dessutom är prinsessan därefter även den första i ledet när fem personer väl ska ta sig fram till trollet. Källarvalvet är sedan även väldigt fuktig och halt, men prinsessan lyckas ändå ta sig över med hennes vän spindeln bärandes på huvudet utan att ramla. Det i sig talar för en problemlösande och självständig individ.

Texten i den här boken är i jämförelse med den första boken mer beskrivande; den beskriver mer ingående hur flickan känner sig när hon vaknar om natten, när hon tar sig nerför källartrappan, när hon möter trollet och löpande när hon möter alla sina vänner under

handlingens gång. Men samtidigt upplevs bilderna ha en central roll i berättelsen, med dem kan jag lättare tolka prinsessans känslor sig och på så sätt kan hon förstås djupare och tillskrivas en mer komplex personbeskrivning.

I personbeskrivningen i *När prinsessor vaknar om natten* återkommer, utöver modet, samtidigt prinsessans omisskänneliga drag av hjälpsamhet. För att nämna några exempel: Hon ger bort sin krona till spindeln då han ber om den, hon ger även vaktmästaren sitt bälte så att han kan hålla upp sina byxor som hela tiden ramlar ner, hon ger bort sin mantel till skelettet som fryser och till slut ger hon bort sina stövlar till grodan som lider av sina känsliga fötter. Av samtliga egenskaper som återfinns på Nikolajevas schema över kvinnliga könsstereotyper är just hennes omtänksamhet och empati några av de mest framträdande.

### **6.2.3 När prinsar fångar drakar (2009): En modig prinsessa med en hjälpande hand**

I *När prinsar fångar drakar* har prinsessan fortfarande samma kläder på sig: till exempel en långärmad tröja och en kort, rosa kjol. Runt midjan bär hon ett bälte, och hon har även sina rosa klackskor samt knästrumpor och till sist sin prinsesskrona på huvudet.

Hon ställer i likhet med i de två prinsessböckerna ofta upp för prinsen när hon behöver hennes hjälp – till exempel med att fånga drakar. För att locka till sig drakar bestämmer hon sig till exempel för att sätta sig på en sten och se söt ut. I detta fall anses det legitimt att ställa frågan om själva händelsen i fråga hade kunnat illustreras med prinsen istället för prinsessan? Om inte, kan kategorin ”vacker” i Nikolajevas (1998) könsstereotypschema sålunda ändå ses ut att vara applicerbar på det kvinnliga, men inte det manliga könet. Hon hjälper även prinsen att putsa fjäll, vässa klor och borsta drakens tänder men boken avslutas med att hon räddar livet på sig själv och prinsen. Som vi skall se är det även i prinsböckerna emellertid fler manliga könsstereotyper som återkommer.

Även i denna första prinsbok är prinsessan listig och modig. Generellt framställs prinsessorna som väldigt framåt och orädda även i denna prinsbok, faktiskt är det i båda prinsböckerna prinsessorna som löser de problem som uppstår. Hon klurar bland annat ut ett knep för att ta sig ut från ett fängelse, och vid ett tillfälle får hon snilleblixten att binda fast ett par drakar

med spaghetti. Även i denna prinsbok framställs således prinsessan som väldigt klok och intelligent.

Det kan inte heller urskiljas några rörelseverb men med hjälp av bilderna kunde prinsessans rörelser återigen studeras. Återigen bekräftar bilderna uppfattningen om prinsessans sätt att vara: Hon rör sig återigen på ett väldigt självsäkert, stolt och modigt sätt: då hon ska fånga drakar, bära upp sitt svärd och eller när hon förvandlar sitt ansikte till ett lite mer skrämmande, aggressivt sådant. Hon porträtteras alltid som rakryggad och upplevs alltid som väldigt stolt över det hon gör. Någon gång ses hon nästan till och med bli lite sur när prinsen ber henne att sköta och underhålla de elaka drakarna, detta ser man på hennes ansiktsuttryck. Detta är ett nytt tillägg till prinsessans egenskaper, och något som inte direkt kan urskiljas i någon av prinsessböckerna.

Även i prinsböckerna samarbetar text och bild. Oftast är det ord som först används i persongestaltningen, men på vissa ställen hinner bilderna före. På en sida redogörs det hur prinsessan ska bete sig för att locka till sig drakar men själva illustrationen kommer inte förrän på sidan efter. Däremot behöver man andra gånger ofta bara titta på bilderna för att förstå vad berättelsen handlar om. På vissa ställen i boken finns flera bilder utmålade på en sida och texten är skriven i flera stycken. Ibland anses bilderna säga mer än texten, bilderna känns ibland mer beskrivande.

Karaktärens kön anser jag återigen understrykas genom att prinsessan är iförd rosa kläder, klackskor och prinsesskrona. Det är lika traditionellt ”flickigt” som i *Så gör prinsessor* och *När prinsessor vaknar om natten*; flickan bär samma kläder under hela handlingen men här finns i kontrast inte några bilder på flickans ”flickgarderob” med smycken och klänningar i olika modeller. Detta kan tala mot tesen att flickan skall beskrivas som söt/vacker – men det kan även stå i relation till vad boken fokuserar kring. I den här boken berättas det om prinsens liv, man får till exempel en inblick i hur prinsen bor på slottet. I ett av rummen finns det bilder på prinsens olika rustningar, plymer och sköldar. Till en början är bilderna målade i ljusa färger, rosa rött, grönt och blått. När prinsen och prinsessan är ute i skogarna och jagar drakar, är det natt och mörkt i skogen. Hemma hos drakarna är allting rosa, till och med drakarna är rosa. Här får man alltså inte en lika djup inblick i flickans rum och den miljö de lever i.

#### **6.2.4 När prinsar blir förtrollade (2010) – Utseendefixeringen och självständigheten som gick förlorad**

Till sist står ännu en gång rosa färgen i centrum, prinsessan har samma rosa klänning på sig och klackskorna sitter där de alltid har suttit. Här är återigen prinsessans slott rosa, blommorna är rosa, även prinsen är klädd i rosa (på vissa bilder), han bär rosa väska, hans rum är rosa men själva slottet som prinsen bor i är målad i både rosa och blått. Det stödjer den tidigare uppfattningen om att Gustavsson använder färgen rosa på ett annat sätt än det Ambjörnsson (2005) funnit. Det är dock fortfarande genomgående ljusa och glada färger. Miljön uppfattas inte vara utformad så att den skall upplevas som skrämmande.

I prinsböckerna står heller inte prinsessornas utseende i samma fokus som den gör i prinsessböckerna – även om hon till utseendet ofta ser likadan ut. Prinsessan vaknar inte i sin prinsessäng, de borstar inte sitt hår, de gör inga ”garderobbesök”. Att få inblick i prinsessans liv i prinsböckerna är dock kanske inte så väsentligt för berättelsen eftersom det är prinsen som är huvudperson.

Även i *När prinsar blir förtrollade* rör sig prinsessan på ett väldigt självsäkert sätt. Hon verkar vid ett tillfälle nästan illustrera ett raljerande över prinsarna, som hon tycker ser fåniga ut när de vid ett tillfälle kommer hem till henne utklädda till grodor.

I den här boken hjälper prinsessan återigen prinsen, i detta fall med att bryta en förtrollning på prinsen. Hon pekar ut vilken groda som är förtrollad och sedan så pussar hon på grodan. För att bryta förtrollningen. Generellt kan man påstå att de kvinnliga genusframställningarna i prinsböckerna har mer av en ”hjälpkaraktär”. Förvisso uppvisar de en slughet, men den är till för att lösa problem för någon annans räkning. Paradoxalt nog får inte prinsessan någon assist i prinsessböckerna – hon ter sig inte ens behöva hjälp. Här kan det således ses vara så att Gustavssons framställning av det kvinnliga könet är att det är mer självständigt än det manliga, och – att det är om än mer självständigt i prinsessböckerna.

Texten är inte tät och beskrivande, på vissa ställen är det bilderna som är först med att beskriva personerna och dennes handlingar, även här är det således med hjälp av bilderna som man till största del bygger sig en bygga sin egen uppfattning om karaktärerna.

## 7. Slutsatser och slutdiskussion

Syftet med studien var att söka djupare kunskap om hur flickor framställdes i fyra av Per Gustavssons *Prins-* och *prinsessböcker*. För det andra skulle det också undersökas om och i så fall hur framställningarna av det kvinnliga könet skiljde sig något mellan de två prins- och de två prinsessböckerna. Till sist var syftet också att undersöka om och i så fall hur de fyra böckerna kan sägas vara genusmedvetna. Frågorna som ställdes var:

- Hur karaktärer av kvinnligt kön framställdes i Per Gustavssons prins- och prinsessböcker
- Om det fanns några likheter/skillnader i denna framställning av kvinnligt mellan prins- och prinsessböckerna, och i så fall – vilka
- Kunde Per Gustavssons barnböcker anses vara genusmedvetna, och i så fall – på vilka sätt?

### 7.1 Den mångfacetterade klänningsbäraren: aktiv, modig och ömsint omhändertagande

För det första uppvisar det kvinnliga könet i samtliga undersökta böcker upp ett könstypiskt utseende. Om man däremot ser till hennes agerande, så är det mer normbrytande, även om hon ofta samtidigt är väldigt traditionellt omtänksam, hjälpsam och omhändertagande. Slutsatsen lyder för det första att Gustavsson i samtliga av de fyra undersökta böckerna blandar mellan könsstereotyper i sin framställning av kvinnligt genus. I samtliga böcker är prinsessan modig och framåtskridande – skillnaden ses vara att hon i de två prinsböckerna ses vara till hjälp för någon annans skull. En annan slutsats är att det också var större fokus på det kvinnliga utseendet i de två prinsessböckerna. Det kan som sagt bero på att hon inte är huvudperson i dessa två berättelser, men varför är i så fall inte prinsens utseende i fokus istället? Avsaknaden av det gör att Gustavsson, trots sitt flitiga blandande av könsstereotyper och genusframställningar ändå i sina genusframställningar ibland ter sig skilja på manligt och kvinnligt genus.



Per Gustavsson beskrivning av de kvinnliga huvudpersonerna visade sig alltså oftast vara en blandning av två genus. Flickans personlighet består av två sidor, om vi ska se till de två traditionella genusuppdelningarna, en mer traditionellt flickig och en mer och en typisk pojkelig. Till den mer feminina sidan hör den mer mjuka och känslomässiga flickan. Hon är en prinsessa som bryr sig om andra människor och älskar sina kläder, skor och smycken. Hon tar hand om sina vänner, ställer upp för dem och delar gärna med sig av sina ägodelar. Det andra beteendet omfattar två övergripande egenskaper och dessa är styrka och mod. Hon räddar byar, döper båtar, besestrar troll och fångar drakar. Så man kan säga att flickans beteende likväl motsvarar som bryter mot delar av den föreskrivna genusnormen.

En flicka får tycka om rosa och vara prinsessa med samtidigt vara väldigt starka och framåt i sitt agerande. Slutsatsen är att utifrån *beskrivningarna/handlingarna* är Gustavssons framställningar av det kvinnliga könet, i förhållande till *handlande* och *egenskaper*, mindre könsstereotypa än till *utseendet* eftersom de i högre grad bryter mot traditionella könsnormer. Ett exempel är hennes rörelser som ofta är mer traditionellt manliga. Det enda som avviker emellanåt är hennes hjälpsamhet: att värna om andra, som kan tolkas som en mer typiskt kvinnlig könsstereotyp. Även utseendemässigt verkar det alltså vara det rakt motsatta – mer traditionellt könstypiskt. Eftersom berättelserna involverar mycket rosa, klänningar och smycken kan man säga att utseendet, och då i förlängningen – också könet – är avgörande för handlingsförloppet. Tesen styrks genom iakttagandet att ingen pojke i berättelsen ser ut på det sättet – könet verkar därför kunna vara av vikt för handlingsförloppet utan att dennes *egenskaper* förblir strikt, traditionellt könstypiska.

## **7.2 Genusmedveten light – bevarandet av genustillhörighet via det fysiska utseendet och parallella normbrytande könsstereotyper**

Utifrån definitionerna av genusmedvetenhet anses Gustavssons fyra böcker således kunna klassas som genusmedvetna, men inte på båda föreskrivna sätt. Till exempel – om karaktärens kön inte skall vara avgörande för handlingsförloppet anses både flick- och pojkkaraktärer, i viss mån, befatta sig med samma saker – utföra samma handlingar och så vidare. Visst beskrivs prinsessan som stark och modig: huvudpersonen hade enligt min mening, i detta avseende, därför kan lika gärna kunnat vara en pojke. Däremot är det oklart om han hade ägt

en garderob av klänningar och skor, varför handlingsförloppet som beskriver dessa redogörelser således kan klassas som könstypiskt – dvs. avgörande för handlingsförloppet. Om vi exempelvis ser frågeställningen som uppkom med *När prinsar fångar drakar*, om det hade kunnat vara prinsen istället för prinsessan som sätter sig på en sten och ”ser söt ut” för att dra till sig uppmärksamhet – anses det mycket riktigt kunna debatteras för det faktum att Gustavsson endast ter sig använda sig av ett av de två av Kårelands (2005) beskrivna sätt att se på genusmedvetenhet. Han ter sig med detta exempel nämligen inte till fullo kunna suddas ut de genusroller som ändå ofta tillskrivs kvinnor och män separat. Att kvinnor och män ändå ibland beter sig olika, eller att de ska se olika ut, är alltså något som Gustavsson, enligt min mening, inte alltid lyckas att bryta. Med detta då inte sagt att Gustavsson heller utgett sig för att ämna något sådant. Men, här förefaller alltså Nikolajevas (1998) tankar om könsstereotyper ändå äga viss legitimitet eftersom det är tydligt att vissa av genusrollerna är åtskilda för kvinnor och män.

### **7.3 Slutdiskussion**

I min studie har jag undersökt hur barnförfattaren Per Gustavsson framställer flickor (Prinsessor) i sina prins- och prinsessböcker. Jag har sedan analyserat resultatet med teoriavsnittet, där jag bland annat redogjorde för Nikolajevas schema för stereotypa könsroller (1998).

Resultatet visade att Gustavsson framställer flickor (prinsessor) på ett sätt där han ofta blandar pojk- och flickegenskaper. Matilda Olssons (2009) kom i sin undersökning fram till att bilderböckerna hon undersökte förmedlade stereotypa bilder av flickor och pojkar, bland annat genom att pojkar oftare än flickor spelade huvudrollerna. Flickorna porträtterades istället oftast som passiva. Detta resultat stämmer inte överens med resultat som framkommit i denna studie. Kanske är det just för att de ska vara genusmedvetna, flickorna är inte alls passiva i Gustavssons böcker. Det som kan kallas stereotyp i dessa böcker är att flickorna fortfarande klär sig i sådana plagg som får anses som mer könstypiska. Det är å andra sidan något som Olssons fann vara förekommande.

I de analyserade böckerna var det främst flickornas handlingar som skildrades på andra sätt än vad de vanligtvis brukar skildras. I relation till Eilards avhandling så är de i mångt och mycket väl överensstämmande. Även i Eilards undersökning visade sig kvinnliga karaktärer vara väldigt starka och initiativtagande. Eilard talar också om utseendet i sin avhandling och förklarar att det kvinnliga utseendet står i fokus i de böckerna hon analyserat och att i de böckerna tycks det ibland bli en svaghet. Detta skulle det kunna ses som ett sätt att behålla ett visst mått av kvinnlighet. Trots att böckerna färgsymboliskt sett i många fall kunde sägas vara könsstereotypiskt, så användes även färgerna på mer nydanande sätt. Samtidigt anses inte flickornas (prinsessornas) utseende i Gustavssons böcker ha påverka deras identitet eller image negativt, jag anser istället att Gustavsson har lyckats bra med att framställa flickorna som modiga och självständiga, utan att för den sakens skull helt och hållet radera andra mer könstypiska karakteristika.

Ett barn kan säkerligen komma att identifiera sig med någon av karaktärerna som finns i Gustavssons böcker. Gustavsson visar enligt min mening att det är acceptabelt att som flicka älska färgen rosa, kläder, smycken, och samtidigt vara stark och modig. Resultatet inger sålunda känslan av att det ena inte nödvändigtvis behöver utesluta det andra. Precis som Sundberg (2010) resonerade i sin avhandling finns det säkerligen utåtriktade, starka och modiga flickor som kan känna igen sig i prinsessrollen och omvänt – pojkar som kan känna igen sig i den mer passiva och behövande prinsrollen.

Enligt Österlund (2002) innebär inte en genusmedveten bok heller nödvändigtvis att helt radera genusroller, eftersom hon menar att en flicka ska kunna få framställas som stark och modig men på egna premisser. Man kan till exempel ställa sig frågande till vilka värderingar som egentligen innefattas i tanken om att det är negativt att framställas som traditionellt flickig. En flicka, menar Österlund, ska heller därför inte få ta över en killes egenskaper för att bli accepterad. Han når som sagt inte helt det mer radikala sättet att se på genusmedvetenhet; tillintetgörandet av genustillhörigheter. Men enligt min mening rör sig Gustavsson sig mycket riktigt på en skala av genusmedvetenhet, där han på ett mångdimensionellt sätt (via egenskaper/utseende/färgsymbolik) ändå ställer många av de förutfattade meningarna kring genus på ända.

## 8. Ny forskning

Även om debatten inte alls är ny, anses ämnen kring genusframställningar i barnlitteratur vara ett ämne som ännu inte alls är uttömt. Vikten av att producera barnlitteratur med utmanande könsstereotyper blir bara mer och mer viktigt, särskilt ur ett utbildningsperspektiv, eftersom det står i skolans ansvar att erbjuda flickor och pojkar samma möjligheter.

Vad som ur ett framtidsperspektiv anses vara särskilt relevant är att fortsätta studera de böcker som just säger sig vara skrivna ur ett genusmedvetet perspektiv. Räcker det att som förlag eller författare medvetet uttala sig om att barnböckerna är skrivna med ett utpräglat genustänk, eller krävs det någon form av kontroll av dessa? Detta kan dock i praktiken vara svårt eller nästintill omöjligt att reglera eftersom tolkningar av begrepp som genus, kvinnligt och manligt; är en högst subjektiv bedömning. Annars kan ett exempel vara att man studerar barnböcker med ett mindre uttalat fokus på just genus med mer traditionella barnböcker, eftersom man då säkert ser mer traditionella/nydanande genusframställningar i ett annat ljus.

I denna studie uppkom emellanåt också tankar på hur manliga karaktärer skildrades i relation till kvinnliga. Därför skulle det samtidigt vara intressant att mer på djupet studera hur pojkar framställs i genusmedvetna böcker. Är det till exempel i en genusmedveten barnbok alltid lika tillåtet för pojkar att anamma mer traditionellt kvinnliga könsstereotyper, och – om svaret på frågan i vissa avseenden blir nej – hur kan man i så fall tolka det ur ett genusperspektiv? Svaren ter sig sålunda många och ofta komplexa. Men, med det stora ansvar det ändå innebär att verka i skolans värld så anses frågorna – hur många och svåra de än må vara att finna svar på – vara tillräckligt betydelsefulla för att fortsätta ställas.

## 9. Källförteckning

Ambjörnsson, Fanny (2005). *Den rosa overallen: om genusfostran, modeller av jämställdhet och identitetspolitiska markörer. Kulturella perspektiv*. 2005

Andersson, Maria & Druker, Elina (red.) (2008). *Barnlitteraturanalyser*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Björk, Nina (1996). *Under rosa täcket: om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*. Norhaven Paperback A/S, Danmark

Eilard, Angerd (2008). *Modern, svensk och jämställd: om barn, familj och omvärld i grundskolans läseböcker 1962-2007*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2008

Fridell, Lena (red.) (1977). *Bilden i barnboken: On pictures in children's books*. Göteborg: Stegeland

Gannerud, Eva (2001). *Lärares liv och arbete i ett genusperspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Gustavsson, Per. (2003). *Så gör prinsessor*. Stockholm: Natur och Kultur.

Gustavsson, Per. (2010). *När prinsar blir förtrollade*. Stockholm: Natur och Kultur

Gustavsson, Per. (2009). *När prinsar fångar drakar*. Stockholm: Natur och Kultur

Gustavsson, Per. (2009). *När prinsessor vaknar om natten*. Stockholm: Natur och Kultur

Hammarén, Nils & Johansson, Thomas (2002). *Könsordning eller könsoordning?: ungdomens sexuella landskap*. Göteborg: Centrum för kulturstudier, Univ.

Hellman, Anette (2010). *Kan Batman vara rosa? [Elektronisk resurs]: förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2010

Hellsing, Lennart (1999). *Tankar om barnlitteraturen*. Raben och Sjögren: Stockholm

Hirdman, Yvonne (2003). *Genus: om det stabilas föränderliga former*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Hourihan, Margery (1997). *Deconstructing the hero: literary theory and children's literature*. London: Routledge

Larsen, A. K. (2009). *Metod helt enkelt – en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Lindö, Rigmor (2005). *Den meningsfulla språkväven: om textsamtalets och den gemensamma litteraturläsningens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur

*Läroplan för förskolan Lpfö 98*. (1998). Stockholm: Utbildningsdep., Regeringskansliet

Nikolajeva, Maria (1998) *Barnbokens byggklossar*. Studentlitteratur. Lund

Nikolajeva, Maria (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Lund: Studentlitteratur

Nettervik, I. (2002). *I barnbokens värld*. Malmö: Gleerups utbildning AB.

Kåreland, L. (Red.). (2005). *Modig och stark – eller ligga lågt. Skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur och kultur.

Olofsson, Britta (2007). *Modiga prinsessor och ömsinta killar: genusmedveten pedagogik i praktiken*. Stockholm: Lärarförbundets förlag

Rhedin, Ulla (2004). *Bilderbokens hemligheter*. Stockholm: Alfabet/Anamma

Svaleryd, Kajsa (2003). *Genuspedagogik: en tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Sverige. Delegationen för jämställdhet i förskolan. (2004). *Den könade förskolan: om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete: delbetänkande*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

Tallberg Broman, Ingegerd (2002). *Pedagogiskt arbete och kön: med historiska och nutida exempel*. Lund: Studentlitteratur

Thomassen, M. (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

### **Elektroniska källor**

[http://www.svd.se/kulturnoje/litteratur/unglitteratur/nya-roller-i-sagovarlden\\_4271797.svd](http://www.svd.se/kulturnoje/litteratur/unglitteratur/nya-roller-i-sagovarlden_4271797.svd)

[www.attlasaochberatta.wordpress.com/2009//06/25/forelasning-med-lena-kareland/](http://www.attlasaochberatta.wordpress.com/2009//06/25/forelasning-med-lena-kareland/)

<http://www.pergustavsson.se/>

<http://www.pergustavsson.se/biografiskt/index.shtml>

<http://www.bokus.com/bok/9789127025677/sa-gor-prinsessor/>

<http://www.bokia.se/bok/9789127119086/nar-prinsar-fangar-drakar-per-gustavsson/>

<http://www.bokia.se/bok/9789127119079/nar-prinsessor-vaknar-om-natten-per-gustavsson/>

<http://www.adlibris.com/se/product.aspx?isbn=9127127435>

<http://www.aftonbladet.se/wendela/barn/article857125.ab>

<http://www.jamstallt.se/docs/pagang.htm>

<http://www.genusfokus.se/om/vad-ar-genus/>

<http://gupea.ub.gu.se/handle/2077/24261>

<http://gupea.ub.gu.se/handle/2077/24196>

<http://www.ne.se/social-konstruktivism>

Matilda Olssons uppsats gick inte att kopiera hit. Den heter i alla fall "Pojkar kan också tycka om rosa": Om barnböckers förmedlande av genus och barns uppfattningar om pojkar och flickor.



## 10. Bilaga

